

JAKUBINYI GYÖRGY

A KATOLIKUS EGYHÁZ ÉS AZ ESZPERANTÓ

Die Katholische Kirche und das Esperanto. Unter der Losung *Sein ist die Zeit* hat man in Hamburg vom 31. Mai bis zum 04. Juni 2000 den 94. Deutschen Katholikentag gehalten. Im reichen Programm stand ein Vortrag mit Diskussion: *Esperanto - das neue Latein der Kirche? Die internationale Sprache im Dienst der Verständigung zwischen Christen aus aller Welt*. Gleichzeitig ist auch das Buch des Prof. Ulrich Matthias erschienen, *ESPERANTO. Das neue Latein der Kirche. Die internationale Sprache im Dienst der Verständigung unter evangelischen und katholischen Christen*. Messkirch 1999.

Indem ich auch zum Katholikentag eingeladen worden bin, habe ich dies als eine gute Gelegenheit gefunden, um mit den Lesern den neuesten Standpunkt der katholischen Kirche dem Esperanto gegenüber zu schildern. Es wird die Geschichte der katholischen Esperanto-Bewegung vorgestellt, bis zu unseren Tagen, wobei schon Messbuch und päpstliche Grüße auch in Esperanto erscheinen. Für die Zukunft ist man optimistisch, als Gegengewicht gegen Sprachimperialismus, mit einer neutralen internationalen Sprache, die sich als Hilfssprache für internationale Verständigung versteht.

2000. május 31. és június 4. között Hamburgban rendezték meg a 94. Német Katolikus Nagygyűlést.¹ Az egyik előadás témája ez volt: *Eszperantó – az Egyház új latinja? A nemzetközi nyelv a világ keresztényeinek egyetértését szolgálja*. Előadás vitával. Referens: Jakubinyi György gyulafehérvári érsek, moderátor: Dr. Ulrich Matthias professzor, Wiesbadenből. Matthias professzor éppen a Nagygyűlés előtt adott ki könyvet erről a témáról németül. Könyve eszperantóul is megjelent, bővített formában. Több nyelvre most fordítják eszperantóból!² Mivel az előadásoknak érdeklődési kör szerint többkevesebb hallgatósága van, elhatároztam, hogy a témát tudományos tanulmányban is ismertetem. Megindokolja ezt az egyre erősödő „globalizáció”, amely közös, semleges nyelvet követel. Ebben az irányban gyakorlatilag járható út az eszperantó, a mesterséges semleges nemzetközi nyelv, milliók nemzetközi érintkezési eszköze.

¹ *Sein ist die Zeit. 94. Deutscher Katholikentag Hamburg 2000 31. Mai bis 04. Juni*. Zentralkomitee der deutschen Katholiken ZdK, Hamburg 2000. 64.: Vortrag und Diskussion: Esperanto – das neue Latein der Kirche? Die internationale Sprache im Dienst der Verständigung zwischen Christen aus aller Welt.

² Dr. Ulrich MATTHIAS, *ESPERANTO Das neue Latein der Kirche. Die internationale Sprache im Dienst der Verständigung unter evangelischen und katholischen Christen*. Messkirch 1999.; Ulrich MATTHIAS, *ESPERANTO LA NOVA LATINO DE LA EKLEZIO*. Antverpeno 2001.

115 évvel ezelőtt jelent meg **Dr. Ludwik Lejzer Zamenhof (1859-1917)** lengyel-zsidó szemorvos könyve: *Język międzynarodowy. Przedmowa i podręcznik kompletny*. Warszawa 1887. (Nemzetközi nyelv. Bevezető és teljes kézikönyv. Varsó 1887). A szerző álneve „D-ro Esperanto” (eszperantó nyelven = Dr. Remélő) lett az új világnyelv neve.³ Maga Zamenhof vallásos zsidó volt. Az eszperantisták első világkongresszusán 1905-ben Boulogne-sur-Mer-ben, Franciaországban az ateisták tiltakozása ellenére 688 résztvevő előtt imával nyitotta meg a gyűlést. Az Ószövetséget is ő fordította le héberből eszperantóra. Igaz, működése elején új vallást szeretett volna elfogadtatni a nemzetközi nyelv híveivel, de a többség leszavazta. Azt akarták, hogy az új nemzetközi nyelv semleges legyen minden szempontból. Zamenhof ugyanis új elméletet dolgozott ki a világvallások egyesítésére, amelyet eszperantóul „homanarismo” (egy fajta humanizmus) névvel jelölt. Ez lett volna a vallások eszperantója. Az ellenállás láttán tervével mindig háttérben maradt, hogy elsősorban a nyelv terjedését és semlegességét biztosítsa.

Az eszperantó nem új jelenség a nemzetközi élet terén. Az emberiség fokozatosan ébred egységes teremtett volta tudatára, és fokozatosan igényli az emberiség egységének kinyilvánítását minden síkon – gazdasági, kulturális, társadalmi, politikai, stb. – sőt vallási téren is. A tudósok műhelyében már a középkorban kísérletet tettek arra, hogy a még európaközpontú tudományos világ közös latin nyelve helyett valamilyen egyszerűbb nemzetközi mesterséges nyelvet vezessenek be. Az elvárások: könnyű tanulás, egyszerű helyesírás és nyelvtan, lehetőleg kivételek ne legyenek, a szókincs is könnyen elsajátítható legyen. A nagy humanisták és polihisztorok próbálkoztak nemzetközi mesterséges segédnyelvel.⁴ Eddig több mint 500 kísérletet tartanak számon. Napjainkban is születnek újabb kísérletek, de a gyakorlatban csak az eszperantó ért el mai napig felül nem múló sikert, és ma is tevékeny, ami életképességét bizonyítja.

Közvetlenül az eszperantó előtt éppen egy német katolikus pap, **Johann Martin Schleyer (1831–1912)** tervezett mesterséges nyelvet. Volapüknek hívták (angolból: world = világ, speak = beszélni). Miután néhány száz hívet szerzett levelezés útján, gyűlést hívott össze, ahol

³ Zamenhof rövid életrajzát közli minden eszperantó nyelvkönyv. Legútóbbi bő tudományos életrajza, amelyet a Szentatyának is átnyújtottak: René CENTASSI – Henri MASSON, *L'homme qui a défi Babel. Ludwik Lejzer Zamenhof*. Paris 1995. (Az ember, aki szembeszállt Bábellel.)

⁴ *A világnyelv*, Válogatta és szerkesztette ANTAL László, Budapest 1984.

kiderült, hogy a nyelvet nem lehet beszélni! Schleyer atya nem fogadott el módosító javaslatot, s így a volapük hívei mind átálltak az éppen akkor porondra lépő eszperantóhoz.

Zamenhof, az eszperantó megalkotója négy nyelvű lengyel városkában született, Bialystokban, akkor még a cári birodalomban (ma Lengyelországban, a fehérorosz határ mellett).⁵ A városka négy nyelvűsége gyermekkorától elgondolkodtatta (3.000 katolikus lengyel, 4.000 ortodox orosz és fehérorosz, 6.000 protestáns német, 18.000 jiddis nyelvű zsidó, aki a zsinagógában héberül imádkozik). Nagy nyelvtelenségével sorra sajátította el a világnyelveket, hazája négy nyelvét is, sőt vallása szent héber és arám nyelvét is, de mindig arról ábrándozott, hogy kidolgoz egy egységes mesterséges nyelvet, hogy az embereket közel hozza egymáshoz. Idealizmusában azt hitte, hogy a közös nyelv békét teremt az emberek között. (Vö. polgárháborúk, ahol egynyelvűek, egynemzetiségűek gyilkolják egymást!). Nyelvét főleg az indogermán nyelvek szókincsére alapozta. 16 szabálya ma is érintetlen, ma is az eszperantó alapja. Érdemes megismerni, mert pl. a romániai katolikus eszperantó mozgalom a '89-es változás után első elnök, az ortodox (sic!) Vasile Albu névjegykártyája hátlapján népszerűsítette a világnyelv Zamenhof alkotta 16 változatlan szabályát:⁶

Az eszperantó ábécé: *a b c ĉ d e f g ĝ h ĥ i j ĵ k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z*. (Magyar ejtés szerint: á b c cs d é f g dzs h ch i j zs k l m n o p r sz s t u rövid u csak aŭ *-ban v z*.)

1. Egyetlen határozott névelő: *la*. Határozatlan névelő nincs.

2. Minden főnévnek *-o* végződése van. A többes szám végződése *-j*, tárgyesté *-n*. Birtokos eset és részeshatározó eset előjárószója: *de* és *al*.

3. Minden melléknév *a*-ra végződik. Többes szám, birtokos és részeshatározó eset mint a főnévnél. A középfok képzője *plu*, a felsőfok képzője *plej*.

4. A számnevek ragozhatatlanok: *1 unu, 2 du, 3 tri, 4 kvar, 5 kvin, 6 ses, 7 sep, 8 ok, 9 naŭ, 10 dek, 100 cent, 1000 mil*. Sorszámnevek végződése a melléknév *-a*.

5. Személyes névmások: 1. *mi*, 2. *vi*, 3. hím *li*, nő *ŝi*, seml. *ĝi*, Több. 1. *ni*, 2. *vi*, 3. *ili*. A birtokos névmás melléknévi *-a* végződést kap.

⁵ R. CENTASSI – H. MASSON, *L'homme qui a défié Babel*, Paris 1995, 20–21.

⁶ Vasile Albu névjegykártyáját magángyűjteményemben őrzöm. – R. CENTASSI – H. MASSON, *L'homme qui a défié Babel*, Paris 1995, 185–194.

6. Mivel az ige végződése egyforma szám és személy szerint, mindig ki kell tenni a személyes néymást. Végzések: Jelen: *-as*, múlt *-is*, jövő *-os*. Feltételes *-us*. Parancsoló *-u*. Főnévi igenév *-i*. Melléknévi igenevek: Cselekvő/szenvedő jelen: *-ant/-at-*, múlt *-int/-it-*, jövő *-ont/-ot*. Az összetett idők képzése: *esti* = lenni és melléknévi igenevek.

7. Határozószók végződése *-e*. Fokozásuk mint a melléneveké.

8. Minden előljárószó alanyesettel áll.

9. Minden szót úgy ejtünk, ahogy írják.

10. A hangsúly mindig az utolsó előtti szótagon van.

11. Az összetett szavakat egyszerű összetétellel képezzük. A főszó utolsó.

12. Nincs kettős tagadás.

13. Az irányt tárgyeset jelzi *-n*.

14. Az előljárószók jelentése világos. Kétely esetén használható az egyetemes jelentésű *je* előljárószó.

15. Az „idegen” szavakat eszperantó helyesírás szerint írjuk és nyelvtan szerint használjuk.

16. A főnevek végződését és a határozott névelőt lehet gondolatjellel helyettesíteni.

Mintaként álljon itt a Miatyánk szövege a katolikus misekönyv szerint:

Patro nia, kiu estas en la ĉielo, sanktigata estu via nomo. Venu via regno. Fariĝu via volo, kiel en la ĉielo, tiel ankaŭ sur la tero. Nian panon ĉiutagan donu al ni hodiaŭ kaj pardonu al ni niajn ŝuldojn, kiel ankaŭ ni pardonas al niaj ŝuldantoj. Kaj ne konduku nin en tenton, sed liberigu nin de la malbono. Amen.

Az első katolikus, aki megtanult eszperantóul, **Aleksandro Dombrowski** (Aleksandras Dambrauskas, 1860–1938) litván katolikus pap volt. Zamenhof felhívására az elsők között rendelte meg az új tankönyvet. Még megjelenése évében, 1887-ben eszperantó levelezésbe kezdett. Tíz nyelven beszélt és ötön írt (litván, orosz, lengyel, latin és eszperantó). 1906-tól már nem volt ideje a katolikus eszperantó mozgalomra, mert teljesen lekötötte egy litván katolikus lap szerkesztése.⁷

⁷ A katolikus eszperantó mozgalom történetének eddig legjobb összefoglalása: Nikolao HOEN, *Historio de Internacia Katolika Unuiĝo Esperantista (IKUE) (1903–1983)*, In: *Espero Katolika* 1992, 114–163. Ez a fő forrásom.

Az első katolikus eszperantisták között szerepel **Austin Richardson** (1843 – 1913. 8. 19) indiai születésű angol, aki huszonegy éves korában anglikánból lett katolikus, majd kilenc év múlva pap. Angol tanár volt Bruxelles-ben.

A francia **Claudius Colas** (1884–1914. 9. 11.) a Marne-i ütközetben esett el, még harminc éves sem volt. Domokos novíciusként kezdte, majd világiként harcolt a katolikus eszméért. 1902-ben lett eszperantista.

Émile Peltier (1870–1909. 2. 17.) francia katolikus pap, a Tours melletti Sainte-Radegonde plébánosa, már hat nyelvet ismert, amikor 1901-ben megtanulta az eszperantót is. Az első nemzetközi eszperantó kongresszuson 1905-ben ő misézett a katolikus résztvevőknek, természetesen latinul. A helyi püspök még akkor nem engedélyezte, hogy eszperantóul prédikáljon!

1902-ben a breton **Henri Auroux** javasolja Émile Peltier-nek, hogy alapítsanak katolikus eszperantó mozgalmat. A felhívásra nyolcvan személy válaszol, s így megalakul az Espero Katolika (Katolikus remény) nevezetű társulat, amelyet René François tours-i érsek jóváhagy. 1903 októberében jelenik meg a társulat folyóiratának, az Espero Katolika-nak első száma. Szerkesztő Henry Auroux, igazgató Émile Peltier. Megszületett az első katolikus eszperantó lap, amely ma is működik, sőt a világon ma rendszeresen megjelenő kb. 200 eszperantó folyóirat között ez a legidősebb. A szerkesztőség és a kiadóhivatal 1978 óta Rómában van.⁸

Az Espero Katolika első számának címlapján Aleksandro Dombrowski verse áll: Őszentsége X. Piusz pápának. Egy eszperantista római monsignore 1906. június 2-án bemutatta a pápának az Espero Katolika köteteit. X. Szent Piusz pápa elolvasta az első verset, s minden versszak után meglepődve jelentette ki: Értem! Értem! 1906. június 27-én kelt pápai levelében megáldotta a katolikus eszperantó mozgalmat és lapját. A pápai áldás megtermette gyümölcsét: a második nemzetközi eszperantó kongresszuson – Genf, Svájc, 1906 – Émile Peltier már eszperantóul prédikálhatott a katolikus résztvevőknek a genfi Szent Ferenc templom-ban. „Ekkor keresztelkedett meg az eszperantó” – mondta tréfásan Peltier. A további sikereket már nem sokáig élvezte. Lourdes-ban halt meg 1909-ben. A Soubirous család (Szent Bernadette

⁸ IKUE, Via di Porta Fabbrica 15, I – 00165 Roma, ITALIA, <ikue@ikue.org>.

szülei) síremléke mögött nyugszik a városi temetőben. 1984-ben újjították meg sírkövét. Nevét kitörölhetetlenül beírta a katolikus eszperantó mozgalom történetébe.

Richardson még 1907-ben javasolta, hogy katolikus eszperantista világszövetséget hozzanak létre. Végül Dombrowski és Llior katalán pap hozzájárulásával 1909-ben megalakult a *Katolika Unuiĝo Esperantista* (Katolikus eszperantista egyesület). Első elnöke Richardson, lelkes szervezője Colas. A következő évben, 1910-ben Párisban megtartják az első katolikus világkongresszust. 600 személy jelenik meg 17 nemzetből. Rendkívüli abban az időben, hogy egy orosz ortodox és egy anglikán pap is megjelent megfigyelőként. A kongresszus új nevet ad a mozgalomnak: **Intrernacia Katolika Unuiĝo Esperantista** (rövidítve: **IKUE** – Nemzetközi Katolikus Eszperantista Egyesület). Ma is ez a mozgalom neve. Ezt az első kongresszust tekintik az IKUE születésnapjának. Jelvénye: kereszt a zöld ötágú csillagban. (A zöld a remény színe, a zöld ötágú csillag pedig az Eszperantó nemzetközi jelvénye.) Az IKUE első elnöke Richardson, titkára Colas.

Az IKUE kétszer tartott Budapesten kongresszust a második világháború előtt. A III.-t 1912-ben és a XV.-t 1930-ban. Az előbbi elnöke **Giesswein Sándor** prelátus, képviselő (1856–1923) volt.⁹ Giesswein Sándor a magyar katolikus eszperantó mozgalom kiemelkedő alakja, 1911-től a Magyar Országos Eszperantó Egyesület elnöke.

A IV. IKUE kongresszust már Rómában tartották 1913 szeptemberében. X. Szent Piusz pápa a Damazus-udvarban fogadta a kongresszus résztvevőit. Nyolcvan volt tizenkét nemzetből. A pápa elismerőleg nyilatkozott a nemzetközi nyelvről. A zenekar eljátszotta az IKUE indulóját: Istent akarjuk...¹⁰

A kortárs pápák között leginkább **VI. Pál** támogatta a mozgalmat. 1966-ban ő engedélyezte az eszperantó részleges liturgikus használatát: a nemzetközi kongresszusokon bemutatott szentmiséken eszperantóul lehet felolvasni az olvasmányokat és az egyetemes könyörgéseket. Ettől kezdve az eszperantó is „liturgikus nyelv”! 1968. július 16-án adja meg a Szentszék a teljes jóváhagyást. Most már a teljes szentmise is végezhető eszperantóul. A szövegeket nagyrészt **Giacinto Jacobitti**

⁹ *Giesswein Sándor* cikk In: Magyar Katolikus Lexikon, IV. kt. Szerk. Diós I., Bp. 1998, 99–101.

¹⁰ *Ni volas Dion* kezdetű közismert éneket 1937-ben nyilvánította az IKUE vezetőség hivatalos himnuszsnak.

római domokos atya fordította, akinek eszperantó gyóntatószéke halála után is ott áll a római Santa Maria Maggiore bazilika jobboldali mellékhajójában. Az 1976-ban hozott döntés értelmében csak élő nyelv lehet liturgikus nyelv. Sajnos a Szentszék nem tekintette élő nyelvnek az eszperantót, s az engedélyt visszavonta. Ennek ellenére VI. Pál pápa külön megengedte, hogy a XXXVII. IKUE kongresszuson a lengyel Częstochowában 1976-ban eszperantó szentmisét mutassanak be. Az előző kongresszus Rómában volt, a szentévből 1975-ben, s akkor a pápa az általános kihallgatáson külön köszöntötte a kongresszus résztvevőit.

Végül **II. János Pál** pápa idején 1990-ben a Szentszék megadta a feltétel nélküli engedélyt eszperantó nyelvű szentmise bemutatására. A misekönyvet és a vasár- és ünnepnapok lektionáriumot az olasz misekönyv mintájára adta ki a Szentszék kiadója, a Libreria Editrice Vaticana. Büszkék lehetünk, hogy a két könyv előszavában közölt szentszéki jóváhagyást magyar ember írta alá, Dr. Kada Lajos érsek, az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció akkori titkára.¹¹

VI. Pál pápa alatt indult be a **Vatikáni Rádió** eszperantó adása is. A pápa rádiója először 1976. április 17-én húsvétkor szólalt meg eszperantóul. Az eszperantó program első szerkesztője Giacinto Jacobitti OP atya volt, 1980-tól Battista Cadei egyházmegyes pap, majd Carlo Sarandrea elkötelezett világi. Az adás először csak néhány perces volt, hetente egyszer. Ma már heti három adása van, összesen fél óra.¹² Így méltó helyet foglal el a Radio Vaticana adásainak harminchárom nyelve között „a reménység nyelve” is. A pápa húsvéti és karácsonyi jókívánásait 40–50 nyelven szokta elmondani. A magyar a román után következik. Utolsó mindig a lengyel, mert bővebb. 1994 óta az eszperantó is köztük szerepel, utolsó előtti helyen, mert nemzetközi segédnyelv.

A hierarchia eszperantistái között kiemelkedett **Yu Pin Pál** kínai bíboros (+1978 Rómában), aki 1938-ban a budapesti XXXIV. Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszuson nankingi apostoli vikárius-

¹¹ A misekönyv: *Roma Meslibro Por dimanĉoj kaj festoj*, IKUE Romo 1995 (214 oldal). – A lektionárium: *Roma Meslibro. Legafaro Por dimanĉoj kaj festoj*. IKUE Romo 1995 (686 oldal). – A jóváhagyás kibocsátója: Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum. Prot. CD 181 / 90. Commissionis Liturgicae de Lingua „Esperanto”, kelt 1990. november 8-án, aláírja Eduardus Cardinalis Martínez Praefectus és Ludovicus Kada Archiepp. aepp. tit. Thibicen. a Secretis.

¹² Vasárnap, szerdán és csütörtökön 21,20 MET órákor (vagyis nálunk 22,20-kor). Minden adás kilenc perces. A vasárnapi adást megismétlik 23,50 MET órákor.

ként eszperantóul köszöntötte a híveket. Igaza volt: biztosan többen tudtak akkor a kongresszuson eszperantóul, mint kínaiul!

A Szentszék megbízásából mindig egy-egy püspök képviseli az IKUE ügyeit a kongregációk előtt. Ilyen volt **Eduard Macheiner** salzburgi érsek-prímás is, aki a zöld csillagot mellkeresztjébe is bevette. Majd Alfred Pichler bosnyák banjalukai püspök, Władisław Miziołek lengyel varsói segédpüspök, Miloslav Vlk cseh prágai bíboros-érsek szerepelt az eszperantista püspökök között. Az IKUE 1992-ben elnyerte a Világiak Pápai Tanácsa elismerését, s így pápai jogú világi szervezet lett, akár csak a Focolare.¹³ Ezzel az IKUE elfoglalta méltó helyét a Katolikus Egyházban.

A magyar katolikus papság körében **Cseh Andor** erdélyi egyházmegyés pap (sz. Marosludas / Luduş, Maros m. 1895. 9. 12. +Hága / Kerkhofflaan / Hollandia 1979. 3. 9.) világhírré tett szert. Még nagy-szebeni káplán korában 1920-ban dolgozta ki az eszperantó nyelvtanítás róla elnevezett módszerét (*Cseh metodo*). Ezzel járta be a világot. Püspöke, Gr. Mailáth Gusztáv Károly 1924-ben elengedte az egyházmegyéből a nemzetközi katolikus eszperantó mozgalom szolgálatára. Vezető szerepet töltött be az Eszperantó Világszövetségben és 1938 és 1969 között a rotterdami Eszperantó Akadémia tagja volt. Mivel a helyi haarlemi holland püspök tilalma ellenére nem katolikus hallgatókat is fogadott kurzusán, 1935-ben a helyi püspök felfüggesztette a papságból. Cseh Andort csak a II. Vatikáni Zsinat után 1977-ban rehabilitálta az új püspök. Ennek jeleként 43 év után, 1978. január 15-én a székes-egyházban püspökével koncelebrált. Öregotthonban halt meg. Életrajzát is megírták.¹⁴ Szerepel az irodalmi és katolikus lexikonokban is.¹⁵

1928-ban alakult meg a magyar katolikus eszperantista egyesület. Elnöke Giesswein Sándor prelátus volt, társelnöke Kalocsay Kálmán, bizottsági tag Baghy Gyula. Kalocsay Kálmánt (1891. 10. 6. – 1976. 2. 27.) a második vagy harmadik helyen emlegetik Zamenhof után az irodalmi nyelv megteremtésében. Eredeti eszperantó költői művei mellett nagyon sok

¹³ A jóváhagyás dekrétuma: *Pontificium Consilium Pro Laicis 196 /92 /S-61/B-25 Roma*, 1992. február 11. Az IKUE a CIC 298–311. kánonjai értelmében a hívek pápai jogú nemzetközi magán társulata, jogi személyiséggel. Aláírja Eduardo F. Cardinale Pironio elnök és Paul Josef Cordes alelnök.

¹⁴ Katalin SMIDÉLIUSZ, *Memorlibro omaĝe al Andreo Cseh okaze de lia 100-jara naskiĝreveno*. Sabatejo (Szombathely) 1995.

¹⁵ *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*, I. kt. Bukarest 1981, 325. – *Magyar Katolikus Lexikon*, II. kt. Szerk. DIÓS I. Bp. 1994, 395–396.

műfordítása van. A magyar költészet remekeit az ő eszperantó műfordításában ismerte meg a világ (János vitéz, *Az ember tragédiája*, stb.).¹⁶

Az IKUE híres harcosa volt Albino Ciccanti rimini olasz ferences atya. Beceneve Padre Aviostop volt! Nem sajtóhiba: az atya gyakran repülőgéppel utazott eszperantó előadó körútjain. Több alkalommal ugyanis a repülőtéren ingyen felvették a gépbe. Rendi engedéllyel Riminiben az ő vezetése alatt ferences eszperantó közösség alakult. Ő volt a katolikus eszperantisták nemzetközi lelkipásztora. Még 1955-ben, bolognai egyetemista korában lett eszperantista.

Az **IKUE** célja szabályzata¹⁷ szerint:

a) Teljesíti Jézus Krisztus parancsát: „Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek” (Mk 16, 15).

b) Rámutat az Egyház egységére a nemzetközi nyelv használatával, a liturgiában és az apostoli tevékenységben.

c) Hozzájárul ahhoz, hogy kortárs világunkban megvalósuljon a kölcsönös emberi megértés, a testvériség és a béke.

d) Arra törekszik, hogy „mindnyájan egyek legyünk” (Jn 17, 21).

Az IKUE mennyei pártfogói: a Reménység Nagyasszonya (la Dipatrino de l'Espero 1913 óta), X. Szent Piusz pápa (1951 óta) és Kolbe Szent Miksa (1977 óta). Szent Kolbe atya támogatta rendje eszperantistáit, és csak vértanúhalála akadályozta meg abban, hogy tervét végrehajtsa: a *Szeplőtelen Lovagja* c. lapját eszperantóul is készült kiadni.

1985. november 3-án II. János Pál pápa boldoggá avatta az első katolikus eszperantistát, **Titus Brandsma** holland karmelita atyát, dachau vértanút (1881. 2. 23 – 1942. 7. 26.).¹⁸ Az IKUE tagja volt. Kitűnt mint újságíró, egyetemi tanár és a náci megszállás alatt az ellenállás egyik szervezője volt. Az ő személyében a katolikus eszperantista mozgalom bevonult a Szentek világába is!

Az 1991-es és 1999-es rendkívüli római Európa-püspökszinóduson a nyolc percre korlátozott hozzászólásomban megemlítettem, hogy a latin haldoklása miatt a jelenlegi hatnyelvűséget Egyházunkban meg lehetne oldani a semleges nemzetközi nyelv, az eszperantó bevezetésével. Míg az első püspökszinóduson a többség még latinul beszélt, az utolsón már

¹⁶ *Magyar Katolikus Lexikon*, VI. kt. Szerk. DIÓS I., Bp. 2001, 73–74.

¹⁷ *Statuto de Internacia Katolika Unuiĝo Esperantista*, Romo 1977.

¹⁸ *Magyar Katolikus Lexikon*, II. kt. Szerk. DIÓS I., Bp. 1994, 30.

alig akadt egy-két latin hang. A soknyelvű fordítás költséges is. Az eszményi az volna, hogy mindenki művelje anyanyelvét otthon, nemzetközi kapcsolatokban pedig az eszperantót használja.

A gyulafehérvári Hittudományi Főiskolán többször tartottam rövid eszperantó kurzust érdeklődő kispapoknak. A csekély eredmény okát abban látom, hogy még mindig nagy a tudatlanság és az előítélet Zamenhof zseniális alkotásával szemben. Nem merném állítani, hogy ebben egyeseket antiszemitizmus vezet.

A legutóbbi említésre méltó nagy jelentőségű eszperantó esemény az ökumenikus ima- és énekeskönyv kiadása *ADORU* címen 2001-ben.¹⁹ 926 imát, éneket közöl, amelyeket több nyelvi közösség ima- és énekeskönyvéből fordítottak. Magyar énekek is vannak benne. A katolikus és protestáns ökumenikus szerkesztőbizottság öt év alatt dolgozta ki ezt a közös liturgikus könyvet, amelynek darabjait már éveken át kipróbálták gyakorlatban.

Van-e jövője az eszperantónak a Katolikus Egyházban? A kérdés lehet egyszerre szónoki, tudományos és vallásos is. Az eszperantó 115 éves élete és a katolikus eszperantó mozgalom 92 éves múltja biztosítja a jövőt, Isten segítségével. Ameddig az emberiség nemzetközi megértést keres, ameddig a keresztények és az Istenkeresők szeretnék a nyelvi korlátokat ledönteni, addig mindig szükség lesz a mesterséges nemzetközi világnyelvre, az eszperantóra.

¹⁹ *ADORU Ekumena Diserva libro eldonita de IKUE kaj KELI*. Freiburg i. Br. 2001. A könyv adatai: 1472 oldalon fél kiló súlyban 10,5 cm x 19 cm alakban bibliapapírra nyomtatva.